МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ

Виконав: студент 2 курсу, гр. 8.0354-мк
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.033 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська»
освітньо-професійної програми
«Переклад та міжкультурні комунікації»
_____ О.О. Наунко
Керівник _____доц. І.Л. Мацегора
Рецензент _____ доц. Ю.Р. Курилова

ЗАПОРІЖЖЯ

2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *філологічний*
Кафедра *слов'янської філології*
Освітній рівень *магістр*
Спеціальність *035 «Філологія»*
Спеціалізація *035.033 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша –польська»*
Освітня програма *«Переклад та міжкультурні комунікації»*

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Завідувач кафедри
слов'янської філології
Павленко І. Я.

_____
"___" _____20__року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
Наунку Олександру Олеговичу

1. Тема роботи: *Фразеологізми на позначення рис характеру людини в польській та українській мовах: зіставний аспект*

керівник роботи – *к.філол.н., доц. Мацегора І.Л.*
затверджені наказом ЗНУ "13» березня 2025 р. № 396-с.
2. Строк подання студентом роботи 19.11.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: словники української та польської фразеології, *монографії та статті, присвячені аналізованій проблемі*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
   1) *Фразеологічний фонд як складова української та польської національної культури;*
   2) *Фразеологізми з елементами характерологічних рис в польській та українській мовах.*
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
_____
_____
_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	*Мацегора І.Л, доцент*	15.11.2024 р	15.11.2024 р
2	*Мацегора І.Л, доцент*	15.02.2025 р	15.02.2025 р
Вступ, висновки	*Мацегора І.Л, доцент*	15.07.2025 р.	15.07.2025 р.

7. Дата видачі завдання *15.11.2024 р.*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів написання дипломної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Збір та систематизація матеріалу*	*Травень-червень 2025 р.*	
2	*Аналіз науково-критичної літератури з обраної проблеми*	*липень 2025 р.*	
3	*Вступ*	*Серпень 2025 р.*	
4	*Розділ 1.Фразеологічний фонд як складова української та польської національної культури*	*вересень 2025 р.*	
5	*Розділ 2. Фразеологізми з елементами характерологічних рис в польській та українській мовах*	*Жовтень 2025 р.*	
6	*Висновки*	*листопад 2025 р.*	
7	*Оформлення роботи*	*листопад 2025 р.*	
8	*Захист роботи*	*грудень 2025 р.*	

Студент _____ Наунко О.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи_____ Мацегора І.Л.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено.
Нормоконтролер_____ Мацегора І.Л.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Текст кваліфікаційної роботи магістра 62 сторінки, 67 джерел.

ОБ'ЄКТОМ дослідження є фразеологізми української та польської мов.

ПРЕДМЕТОМ дослідження є фразеологізми на позначення рис характеру людини та особливості їх структурно-семантичної організації.

МЕТА РОБОТИ полягає в комплексному зіставному аналізі польських та українських фразеологізмів, що номінують позитивні й негативні риси характеру людини, та у виявленні спільних і відмінних аспектів їхньої метафорики та символіки.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **ЗАВДАНЬ:**

- визначити сутність фразеологізму та проаналізувати основні підходи до його тлумачення у сучасній фразеологічній теорії;
- сформувати корпус українських і польських фразеологізмів на позначення рис характеру;
- здійснити зіставний аналіз фразеологізмів за тематичними групами;
- виявити національно-культурні особливості у способах концептуалізації характерологічних рис.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ було застосовано комплекс методів і методик: зіставного методу — для виявлення спільних та відмінних рис польських і українських фразеологізмів; методу суцільної вибірки — для формування корпусу одиниць; методів описового та компонентного аналізу — для визначення семантичної структури фразеологізмів; контекстологічного *аналізу* — для інтерпретації семантики та функціонування одиниць у мовленні.

НАУКОВА НОВИЗНА дослідження полягає у системному зіставленні українських і польських фразеологізмів, що позначають риси характеру людини, та у виявленні типових метафоричних моделей, які формують національно-мовну концептуалізацію характерологічних ознак.

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ роботи полягає в уточненні семантичних параметрів фразеологізмів із характерологічним компонентом та у розширенні уявлень про роль метафори в їх структурі. Результати роботи поглиблюють напрацювання у галузях контрастивної лінгвістики, лінгвокультурології та фразеології.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ полягає у можливості використання матеріалів дослідження у викладанні курсів із лексикології, фразеології, порівняльного мовознавства, а також у створенні навчально-методичних посібників. Корпус проаналізованих фразеологізмів може слугувати джерельною базою для подальших наукових розвідок та практичних занять зі студентами-філологами.

ФРАЗЕОЛОГІЗМ, РИСА ХАРАКТЕРУ, УКРАЇНСЬКА МОВА, ПОЛЬСЬКА МОВА, ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ.

ABSTRACT

The master's thesis comprises 62 pages and 67 sources.

The **OBJECT** of the study is phraseological units of the Ukrainian and Polish languages.

The **SUBJECT** of the study is phraseological units denoting human character traits and the peculiarities of their structural and semantic organization.

The **AIM** of the thesis is to conduct a comprehensive comparative analysis of Polish and Ukrainian phraseological units that nominate positive and negative human character traits, and to identify the shared and distinct aspects of their metaphorics and symbolism.

Achieving this aim involves solving the following **TASKS:**

- to define the essence of the phraseological unit and analyze the main approaches to its interpretation in modern phraseological theory;
- to compile a corpus of Ukrainian and Polish phraseological units denoting character traits;
- to perform a comparative analysis of the phraseological units by thematic groups;
- to identify national and cultural peculiarities in the conceptualization of character traits.

The research employs a set of methods and techniques: the comparative method

- for identifying similarities and differences between Polish and Ukrainian phraseological units; the method of continuous sampling
- for forming the corpus of units; descriptive and componential analysis
- for determining the semantic structure of the phraseological units; contextual analysis
- for interpreting their semantics and functioning in speech.

The **SCIENTIFIC NOVELTY** of the study lies in the systematic comparison of Ukrainian and Polish phraseological units that denote human character traits and in

identifying typical metaphorical models that shape the national-linguistic conceptualization of character attributes.

The THEORETICAL SIGNIFICANCE of the work consists in clarifying the semantic parameters of phraseological units with a characterological component and in expanding existing knowledge about the role of metaphor in their structure. The results contribute to the development of contrastive linguistics, linguistic cultural studies, and phraseology.

The **PRACTICAL VALUE** of the study lies in the possibility of applying its materials in teaching courses on lexicology, phraseology, and contrastive linguistics, as well as in developing educational and methodological resources. The corpus of analyzed phraseological units may serve as a source base for further scientific research and practical classes for philology students.

PHRASEOLOGICAL UNIT, CHARACTER TRAIT, UKRAINIAN LANGUAGE, POLISH LANGUAGE, COMPARATIVE ANALYSIS.

ЗМІСТ

ВСТУП…… 9

РОЗДІЛ 1
ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ ФОНД ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР…… 12

1.1.Національно-культурна специфіка польської фразеології…….. 12
1.2. Національно-культурна специфіка української фразеології…… 17
1.3. Компаративні аспекти фраземіки в традиціях українського та польського мовознавства …… 24
РОЗДІЛ 2
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНИХ РИС В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ …… 30
2.1. Позначення позитивних якостей людини …… 30
2.2. Позначення негативних якостей людини …….. 36
2.3.Символіка метафори у фразеологізмах з характерологічним компонентом ……. 41
ВИСНОВКИ……...… 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……... 53
ДОДАТОК А…….. 60

ВСТУП

Фразеологія як одна з найяскравіших підсистем мови відображає результати багатовікового досвіду народу, його світогляд, культурні традиції, моральні цінності та соціальні настанови. Особливо виразно ці риси простежуються у фразеологізмах, що позначають риси характеру людини, адже саме вони фіксують стереотипні уявлення спільноти про бажані та небажані особистісні якості. Порівняльне дослідження фразеологічних одиниць у різних мовах відкриває широкі можливості для аналізу спільного й відмінного в системах цінностей, способах концептуалізації людських рис та метафоричних моделях, якими керуються носії певної культури.

Українська та польська мови, належачи до слов'янської групи, мають значний обсяг спільної історичної й культурної спадщини. Водночас кожна з них демонструє власні лінгвокультурні пріоритети та специфічні механізми оцінювання характерологічних ознак. Це створює підґрунтя для зіставного аналізу фразеологізмів, що номінують риси характеру людини, та дає змогу простежити як універсальні закономірності, притаманні спорідненим мовам, так і унікальні ментальні відмінності українців та поляків.

Актуальність дослідження зумовлена потребою системного аналізу фразеологізмів як важливих мовних одиниць, що відображають національно-культурну специфіку оцінювання людських рис характеру. Саме фразеологія є тим рівнем мови, де особливо виразно проявляються колективні уявлення, стереотипи, символи та культурні асоціації. Зіставлення українських і польських фразеологізмів дає змогу простежити як спільність слов'янської мовної традиції, так і унікальні ментальні відмінності, що формують образ «характерної» людини у двох культурах.

Об'єктом дослідження є фразеологізми української та польської мов.

Предметом дослідження є фразеологізми на позначення рис характеру

людини та особливості їх структурно-семантичної організації.

Мета роботи полягає в комплексному зіставному аналізі польських та українських фразеологізмів, що номінують позитивні й негативні риси характеру людини, та у виявленні спільних і відмінних аспектів їхньої метафорики та символіки.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

- визначити сутність фразеологізму та проаналізувати основні підходи до його тлумачення у сучасній фразеологічній теорії;
- сформувати корпус українських і польських фразеологізмів на позначення рис характеру;
- здійснити зіставний аналіз фразеологізмів за тематичними групами;
- виявити національно-культурні особливості у способах концептуалізації характерологічних рис.

Дослідження передбачало застосування комплексу **методів і методик:** зіставного методу – для виявлення спільних та відмінних рис польських і українських фразеологізмів; методу суцільної вибірки – для формування корпусу одиниць; методів описового та компонентного аналізу – для визначення семантичної структури фразеологізмів; контекстологічного аналізу – для інтерпретації семантики та функціонування одиниць у мовленні.

Джерела дослідження становлять наукові та публіцистичні статті, які проводять компаративний аналіз фразеології з елементом рис характеру людини, словники.

Наукова новизна дослідження полягає у системному зіставленні українських і польських фразеологізмів, що позначають риси характеру людини, та у виявленні типових метафоричних моделей, які формують національно-мовну концептуалізацію характерологічних ознак.

Теоретичне значення роботи полягає в уточненні семантичних параметрів фразеологізмів із характерологічним компонентом та у розширенні уявлень про

роль метафори в їх структурі. Результати роботи поглиблюють напрацювання у галузях контрастивної лінгвістики, лінгвокультурології та фразеології.

Практична цінність полягає у можливості використання матеріалів дослідження у викладанні курсів із лексикології, фразеології, порівняльного мовознавства, а також у створенні навчально-методичних посібників. Корпус проаналізованих фразеологізмів може слугувати джерельною базою для подальших наукових розвідок та практичних занять зі студентами-філологами.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань). Загальний обсяг – 60 сторінок. Результати роботи систематизовано в таблиці [Додаток А].

У **Вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету, завдання, об’єкт і предмет, охарактеризовано методи аналізу й фактичний матеріал, розкрито новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів. У першому розділі «Фразеологічний фонд як складова української та польської національної культури» висвітлено теоретичні та лінгвокультурологічні засади вивчення фразеологізмів, з’ясовано їхню роль у формуванні національної мовної картини світу. Другий розділ «Зіставний аналіз фразеологізмів на позначення рис характеру людини в українській та польській мовах» містить докладний аналіз лексико-семантичних груп фразеологічних одиниць, що позначають позитивні, нейтральні та негативні риси характеру. У висновках підсумовано головні результати дослідження.

РОЗДІЛ 1.
ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ ФОНД ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

1.1. Національно-культурна специфіка польських фразеологізмів

Фразеологія посідає вагоме місце у процесі вивчення польської мови як іноземної для українських студентів. Специфіка навчання цієї категорії полягає у тісному генетичному та типологічному зв'язку української та польської мов. Така спорідненість, з однієї сторони, допомагає легше зрозуміти семантику фразеологічної одиниці, проте, з іншої, може ускладнювати процес оволодіння іноземною мовою через явища міжмовної омонімії, інтерференції чи іншої форми міжмовних перешкод. Найчастіше складнощі пов'язані зі способом опису окремих об'єктів та явищ навколишнього світу.

Фразеологічні одиниці становлять усталені словосполучення, що функціонують у мові як готові цілісні структури. Їхнє значення не зводиться до суми значень окремих компонентів, оскільки саме поєднання слів надає вислову нового, часто переносного смислу. Такі одиниці характеризуються стабільністю як формальної будови, так і семантичного змісту. Прикладами можуть слугувати вислови *biały kruk, życie jak w Madrycie, marzenie ściętej głowy, zalac robaka, pójść z torbami.*

Фразеологізми відображають широкий спектр явищ, серед яких природні процеси, фізичні та психологічні характеристики людини, традиційні та сучасні звичаї, елементи матеріальної культури. Вони мають витоки в біблійних і міфологічних сюжетах, художній та релігійній літературі, кінематографі. У сучасній польській мові поява нових фразеологічних одиниць здебільшого пов'язана з професійною сферою та субкультурами, а також із цілеспрямованим творенням і популяризацією в медіа та рекламному дискурсі.

Фразеологічні одиниці істотно урізноманітнюють мовлення, збагачують його образністю та експресивністю, підвищують комунікативну ефективність і впливовість висловлювання. Вони активно використовуються як у повсякденних діалогах, так і в публічних виступах, епізодичних промовах і художніх текстах, надаючи мовленню плавності, виразності та естетичної довершеності [47, с. 12]

Фразеологічні одиниці (ФО) охоплюють собою різноманітні фрагменти мовної картини світу та відображають у своїй семантиці тривалий процес розвитку культури народу, фіксують і передають від покоління до покоління культурні установки і стереотипи, еталони й архетипи. Національно-культурна специфіка ФО проявляється і в засобах вираження, і в змісті. Щодо вираження, то про це свідчить наявність у їхньому складі особливих культурних прикмет – маркерів (безеквівалентної предметної лексики, етнонімів, топонімів, архаїзмів тощо), які потребують етимологічного чи історико-культурного пояснення. З погляду змісту – в денотативному співвіднесенні образу порівняння і супутніх йому конотацій, які й виражають національний колорит порівняння. У формуванні фразеологізмів, а саме у відборі образів простежується їхній зв’язок із культурнонаціональними стереотипами й еталонами. Кожна ФО, якщо вона містить культурну конотацію, робить свій вклад у загальну мозаїчну картину національної культури [23, с.171].

Для глибшого розуміння специфіки мовної картини світу поляків фразеологічні одиниці доцільно класифікувати за окремими тематичними групами, які відображають ключові концепти польської культури. Ідеографічний підхід до дослідження фразеології привертає дедалі більшу увагу науковців. О.А. Пономарьова зазначає, що його метою є створення цілісного уявлення про національну фразеологічну систему, де окремі мовні одиниці поєднуються у змістову мозаїку. Ідеографічна класифікація передбачає поділ

фразеологічних одиниць за тематичним принципом, що відповідає позамовному, поняттєво-логічному членуванню світу.

Формування ідеографічної системи відбувається на основі смислових зв'язків між фразеологізмами. Дослідники (Ю. Ф. Прадід, М. Т. Демський, А. О. Івченко, А. М. Емірова) виокремлюють різні мікро- та макроструктури в її межах. Єдності в поглядах щодо їхнього складу та критеріїв розмежування немає, що є закономірним, адже будь-яка класифікація має певну умовність і залежить від обраного способу осмислення дійсності [цит. за: 28, с. 60].

Особливе місце в польському культурному житті посідає релігія, що зумовило появу значної кількості фразеологізмів біблійного походження. Такі вирази не лише ілюструють історичну роль католицької традиції в польському суспільстві, а й відображають її вплив на повсякденне мовлення, систему цінностей та спосіб концептуалізації світу. До компонентного складу фразеологічних одиниць часто входять імена біблійних постатей: *Alfa i Omega, Arka Noego, Być Judaszem, Chodzić od Annasza do Kajfasza, Hiobowe wieści, Kainowe znamię, Niewierny Tomasz* тощо; біблійні образи: *być kozłem ofiarnym, syn marnotrawny, trąba jerychońska, wieża Babel, zakazany owoc* і тд.; біблійні ситуації: *ciemności egipskie, sądny dzień, umywać od czegoś ręce, rzeź niewinątek тощо*. Таким чином, наявність фразеологічних одиниць релігійної тематики та часте їх використання у повсякденному житті демонструє важливе місце релігії у повсякденному житті польського суспільства.

Наступною суттєвою ознакою, що визначає національно-культурну специфіку польської фразеології, є значний масив фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом. Такі вирази формують своєрідну систему символічних асоціацій, у межах якої певні риси тварин переносно наділяються характеристиками людини, її соціальних відносин чи життєвих ситуацій. Подібні фразеологізми засвідчують не лише безпосередні спостереження над довкіллям, а й глибші культурно-національні інтерпретації, які віддзеркалюють

цінності, уявлення та стереотипи, притаманні польському мовному світобаченню. Найбільшою мірою у складі таких виразів репрезентовані назви свійських тварин, що зумовлено історичною роллю сільського господарства у становленні та розвитку польської держави. Залучення цих лексем до фразеотворення відображає не лише господарсько-економічні реалії, а й глибинні культурні та символічні уявлення, властиві польському етносу. Яскравим прикладом, що демонструють описану ситуацію, можуть бути наступні фразеологізми*: baba z wozu, koniom lżej, bazgrać jak kura pazurem, chodzić gęsiego, czarna owca, darowanemu koniowi nie zagląda się w zęby, gdyby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała, krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje.* Окрім того, серед такого типу фразеологізмів є ті, які мають у своєму компонентному складі назви диких тварин, що мешкають на території Польщі, тим самим демонструючи багатство фауни країни: *ciągnie wilka do lasu, czuć się jak ryba w wodzie, dzielić skórę na niedźwiedziu, lisie zamiary, mądry jak sowa, mieć węża w kieszeni.* Існує також пласт фразеологічних одиниць, що відображає специфіку сприйняття та інтерпретації польським народом окремих тварин, що не проживають на території Польщі. Подібні фразеологізми часто формуються на основі стереотипізованих уявлень про поведінку цих тварин або ж функціонують як запозичення з інших мов, де відповідні образи вже набули усталеної конотації та культурного забарвлення. Наприклад, *dumny jak paw, krokodyle łzy, powtarzać jak papuga , dostać małpiego rozumu.*

Наступною важливою тематичною групою польської фразеології є фразеологічні одиниці, що містять у своєму компонентному складі назви професій та занять, оскільки такі мовні одиниці відображають ті види ремесел і сфери людської діяльності, що відігравали провідну роль у суспільному та культурному розвитку польського народу. Вони становлять цінне джерело інформації про соціальну структуру, економічні реалії та професійно-культурні традиції минулих епох, а також засвідчують тісний зв’язок мови з історією праці

й побуту польського суспільства. Наприклад, *uczeń bez dwói, jak żołnierz bez karabinu, szewc bez butów chodzi, czas najlepszym lekarzem, gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść, każdy jest kowalem swego losu, pies ogrodnika, tak krawiec kraje, tak mu materii staje.*

Подібним чином особливості польської культури та побуту описують фразеологізми з назвами традиційних страв: *sól ziemi, zjadacz chleba, biały jak mleko, narobić / nawarzyć kaszy, gorzka wódka, sypać mak na oczy* тощо.

Аналізуючи зібраний матеріал дослідження, можна дійти висновку, що фразеологізми, до складу яких входять соматизми, належать до одних із найуживаніших і найпоширеніших у польській мові. Термін «соматизм» походить із грецької мови (sóma — «тіло»). Такі фразеологічні одиниці трапляються практично в усіх мовах світу, що зумовлює їхній фундаментальний характер для аналізу фразеологічного ресурсу певної мовної системи.

Народна соматична номенклатура істотно відрізняється від медичної термінології, заснованої на наукових анатомічних знаннях. Попри те, що значний обсяг медичної лексики проникає у повсякденну мовну свідомість завдяки шкільній освіті та соціальним контактам із медичним середовищем, народне сприйняття людського тіла й досі значною мірою спирається на так звані «наївні судження», передані через культурну спадщину та міжпоколінну комунікацію [10, с. 75].

Отже, на основі представлених фразеологічних одиниць, можна зробити висновок, що польська фразеологія глибоко вкорінена у національно-культурному контексті та відображає історичний досвід, світогляд і ціннісні орієнтири польського народу. У її змісті поєднуються релігійні, побутові, соціальні та природні концепти, що формують своєрідну мовну картину світу поляків.

Національно-культурна специфіка проявляється у семантиці фразеологізмів, насичених біблійними образами, назвами тварин, професій,

елементів побуту й матеріальної культури. Вислови біблійного походження свідчать про важливу роль католицизму в польській традиції, а фразеологізми із зоонімами та соматизмами передають народні уявлення, побудовані на спостереженні за природою та людською поведінкою.

Таким чином, польська фразеологія є не лише мовним явищем, а й носієм культурного коду, у якому відображено національні цінності та ментальні особливості польського народу.

1.2. Національно-культурна специфіка українських фразеологізмів

Серед українських учених, які зробили вагомий внесок у розвиток фразеології як самостійного напряму лінгвістичних досліджень, варто відзначити М. Костомарова, П. Чубинського, О. Потебню, І. Франка, В. Ужченка та Д. Ужченка. Їхні праці сприяли формуванню наукових засад вивчення фразеологічної системи української мови, що є надзвичайно багатою на крилаті вислови, прислів'я, приказки, ідіоми та сталі звороти. Українська мова, як джерело народної мудрості та національно-культурних цінностей, посідає важливе місце у дослідженні фразеологізмів, які відображають ментальність, світогляд і духовну спадщину українського народу [цит. за : 6, с. 613].

У сучасній українській лінгвістиці питання розмежування та інтерпретації понять «загальнолюдський» і «національний» залишається відкритим. У радянський період у науковому дискурсі переважав термін «загальнолюдський», який розглядався як позначення мови, що об'єднує всіх представників певної спільноти незалежно від їхнього соціального чи культурного статусу. Натомість у пострадянський період спостерігається тенденція до зближення понять «загальнолюдський» та «національний», хоча останній поступово набуває більшої наукової та суспільної актуальності. В. Жайворонок підкреслює, що поняття української національної мови прагне

зближення з поняттям загальнолюдської мови, що виявляється як у просторовому, так і в часовому вимірах. На його думку, національна мова включає всі мовні елементи, які з різних причин могли бути як інтегровані, так і не інтегровані до літературного варіанта [15, с. 179]. Виходячи з цього, фразеологічну систему, що функціонує в українських територіальних діалектах і формується всіма соціальними групами носіїв мови, доцільно позначати терміном «фразеологічна система національної мови», відмовляючись від традиційних термінів «загальнолюдська» або «національна», які не повною мірою відображають її етнокультурну та лінгвістичну специфіку [19].

Розглядаючи національно-культурну специфіку української фразеології, доцільно насамперед зосередити увагу на фразеологічних одиницях, що відображають морально-етичні взаємини між людьми, оскільки саме вони посідають провідне місце у фразеологічній системі української мови. У процесі історичного розвитку суспільства формувалися соціальні норми поведінки, морально-етичні принципи та ціннісні орієнтири, які регламентували міжособистісні відносини. Відображення цих норм і засад зафіксоване у мові, що виконує функцію репрезентанта колективного досвіду, моральної свідомості та національного менталітету. Зазначені уявлення найповніше реалізувалися у фольклорних формах – прислів'ях, приказках, афористичних висловах, які постали на основі спостережень за суспільним життям, працею, побутом і культурними традиціями українського народу.

Однією з найважливіших моральних засад є заборона завдавати шкоди іншим. У народних висловах ця думка реалізується через ідею моральної відплати: *Не плюй в криницю, знадобиться води напиться; Роблячи зло, на добро не сподівайся; Не чини лихого – не бійся нікого; Хто іншим лиха бажає, сам лихо має; Хто іншому яму копає, той у неї сам попадає*. Такі вислови виражають переконання в тому, що будь-яке зло повертається до його джерела, утверджуючи у свідомості народу віру в моральну рівновагу світу. Велике

значення у фразеологічній картині світу має мотив взаємодопомоги та доброзичливості. Прислів'я на кшталт *Одна головешка й у печі гасне, а дві і в полі горять; Життя дано людині на добрі справи; Хто людям добра бажає, той і собі має; Добро робити ніколи не пізно* – засвідчують цінність спільності, колективної підтримки та гуманістичних ідеалів. Ці фразеологізми відображають народне переконання, що добрі справи мають суспільне значення і сприяють моральному вдосконаленню як окремої особистості, так і громади в цілому. Особливу увагу приділено темі вірності у стосунках і готовності допомогти ближньому у важкій ситуації. *Афористичні вислови Вірного друга народ прославить, бо він товариша в біді не оставить; Справжній друг пізнається в біді; Хто в біду допоміг, той два рази поміг* – підкреслюють важливість щирості, відданості й взаємної підтримки. У цих фразеологізмах фіксується традиційна для українського світогляду ідея дружби як морального обов'язку та показника людської гідності. Не менш вагомим є мотив необхідності відповідати добром на добро. Народна мудрість засуджує байдужість і невдячність, натомість схвалює щирість та взаємність: *На добро відповідати добром – справа кожного, а на зло відповідати добром – справа відважного*. Такі вислови свідчать про високий рівень етичної свідомості українців, у якій вкорінене прагнення до збереження гармонії у міжлюдських стосунках. У низці фразеологічних одиниць утверджується також ідея сміливості як необхідної риси людини, здатної долати труднощі та відстоювати свої принципи. Так, прислів'я *Вовків боятися ––– в ліс не ходити; На сміливого собака тільки гавкає, а боягуза кусає; Не будь вівцею, так і вовк не з'їсть; Боягуз і в житті мертвий, а хоробрий і мертвий живе* – виражають народне схвалення мужності й рішучості. У таких висловах сміливість розглядається не лише як особиста чеснота, а як запорука активної життєвої позиції та духовної сили. Важливою моральною нормою є також принцип вдячності. Народна традиція розглядає невдячність як одну з найбільших вад людської поведінки.

Ця ідея виражена у вислові *Спасибі тому, хто напуває і годує, а вдвічі тому, хто хліб-сіль пам'ятає*. У таких фразеологізмах вдячність постає як фундаментальна ознака вихованості, моральної цілісності та духовної зрілості особистості.

Наступною достатньо поширеною тематичною групою фразеологізмів є та, яка характеризує та дає оцінку зовнішньому вигляді людини. В українській фразеології зовнішність людини постає як важливий аспект народної оцінки, що відображає естетичні уявлення та культурні цінності. Зовнішня врода, особливо жіноча, передається через поетичні та образні порівняння: *як вільце, як з воску вилитий, очі на себе бере, умивається росою, як цвіт калини, як писане яєчко, наливне яблучко*. Такі вислови передають ідеалізований образ краси, асоційований із чистотою, молодістю та природною гармонією. Натомість непривабливість виражається експресивно, часто із жартівливими або глузливими відтінками: *страшний як двері, ні з лиця ні з росту, рудий піп хрестив, як на скаженому поросяті, з чортом в очах*. Ці фразеологізми мають яскраво емоційне забарвлення й відображають народне ставлення до фізичних вад чи неохайності.

В українській фразеології значне місце посідають вислови, пов'язані з фізичними характеристиками людини, зокрема з опозиціями «*товстий – худий*» та «*високий – низький*», які відзначаються високою частотністю в народному мовленні. Найбільш розгалужено представлена група фразеологізмів, що описують повну або ситу людину. У народних говорах зафіксовано десятки експресивних висловів із гумористичним чи іронічним відтінком: *акваріум проковтнув, баба Пихтя, як бочка з варенням, як бройлер, возом не об'їдеш, легше обійти, ніж перескочити, пеньок самохідний, жир крізь пальці тече, сім чоловік не обхватять*. Такі фразеологізми формують цілий корпус метафоричних порівнянь, що часто базуються на гіперболізації, демонструючи яскраву народну уяву й тенденцію до комічного перебільшення. У більшості

випадків надмірна повнота або ненаситність оцінюються негативно, що свідчить про морально-етичну настанову українців: помірність і стриманість вважалися чеснотами, тоді як переїдання чи лінь – вадою [20, с. 58].

Фразеологізми, які містять у собі компонент-зоонім, так само як у польській мові, є характерними і для української фразеології. У ній широко представлені зоонімічні компоненти, що відображають тісний зв'язок людини з природним світом і символічне осмислення поведінкових рис через тваринні образи. Найчастіше у складі фразеологічних одиниць трапляються такі лексеми, як собака, кіт, вівця, лисиця, вовк, курка, півень, горобець, заєць, ведмідь, баран, бик, осел, ворона, сорока тощо. Одну з найпоширеніших груп становлять фразеологізми, що позначають соціальний статус людини. Такі вислови підкреслюють матеріальне становище або станову нерівність. Наприклад, *бідний як церковна миша* уживається для характеристики людини, яка перебуває у скрутному фінансовому становищі, тоді як вираз *птиця високого польоту* позначає особу впливову, з високим соціальним статусом. Друга група об'єднує фразеологізми, що передають риси характеру людини. У таких висловах анімалістичні образи виконують роль символів моральних і поведінкових рис. Наприклад, *мухи не образить* уживається щодо доброї, лагідної людини, тоді як *ні риба ні м'ясо* — про нерішучу, слабку або байдужу особу. Окрему групу становлять фразеологічні одиниці, у яких зоонімічний компонент використовується для позначення розумових здібностей. Наприклад, вислів *курячий розум* уживається для позначення обмеженості мислення, *жуки в голові* – щодо людини дивакуватої чи з неординарним сприйняттям світу, а *бик розуму не додасть* – як іронічна вказівка на недоумкуватість [26, с. 147].

В українській фразеологічній системі соматичні компоненти (тобто назви частин тіла людини) посідають надзвичайно важливе місце, оскільки саме через них народна свідомість відображає як внутрішній світ людини, так і її зовнішні прояви, емоції, моральні якості та інтелектуальні здібності. Найчастотнішими

серед них є лексеми «око», «серце», «голова», «рука», «язик», «ніс», що засвідчує тісний зв'язок мови з тілесно-духовним досвідом людини та її культурними уявленнями. Значна кількість фразеологізмів із соматичними компонентами в українській мові відтворює психічний і моральний стан людини. Зокрема, соматизм *серце* символізує внутрішній світ, почуття, емоції та здатність до співпереживання. Такі вислови, *як золоте серце, кам'яне серце, серце крається, від щирого серця,* відображають різні емоційні відтінки – від доброти й ніжності до байдужості чи болю. У народній свідомості серце постає центром душі, мірилом щирості й моральної чистоти. Інший важливий соматизм – *голова***,** що є символом розуму, свідомості та контролю. В українських фразеологізмах вона уособлює як розумові здібності (*мати світлу голову, тверда голова*), так і втрату самоконтролю (*втратити голову, ламати голову*). У низці виразів «голова» також виконує оцінну функцію щодо моральних рис: *розумна голова* – позитивна характеристика, тоді як *дурна голова* — зневажлива. Особливе місце у фразеології займає соматизм *рука*, який є символом діяльності, сили, допомоги й соціальної взаємодії. Такі звороти, як *золоті руки, робити не покладаючи рук, мати руку в чомусь, впала в добрі руки, рука руку миє,* передають як працелюбність і майстерність, так і соціальні чи моральні відносини між людьми. Образ руки у фразеології репрезентує і щедрість, і владу, і людську підтримку, тому ця лексема є однією з найполісемічніших у межах соматичного поля. Фразеологізми з компонентом око найчастіше відображають сприйняття, увагу, пильність та емоційний стан. Наприклад, *ловити на гаряче око, пускати пісок в очі, очі розбігаються, очі горять* демонструють широту значень – від зацікавленості й радості до обману чи надмірного хвилювання. «Око» у фразеологічній системі української мови символізує не лише зорове сприйняття, а й здатність до оцінки, інтуїції, проникливості. Компонент ***язик*** у фразеологізмах здебільшого пов'язаний із мовленням, балакучістю, умінням висловлюватися або, навпаки, надмірною

говірливістю. Наприклад, *язик без кісток, тримати язик за зубами, підв'язаний язик, до язика мед приріс* мають переважно оцінний характер і свідчать про народне ставлення до сили слова як інструмента впливу, переконання чи небезпеки. Соматизм *ніс* виконує функцію оцінки зовнішності або поведінки людини, зокрема через вирази *задерти ніс, водити за ніс, крутити носом*. У цих фразеологізмах «ніс» стає метафорою пихи, гордовитості або довірливості, що відображає глибоку спостережливість мовців і морально-етичну спрямованість народного мовлення [7, с. 109].

Отже, проведений аналіз фразеологічних одиниць української мови дає підстави стверджувати, що фразеологія є одним із найяскравіших виявів національно-культурної специфіки мовної системи. Українські фразеологізми не лише виконують номінативну функцію, а й виступають носіями етнічної пам'яті, морально-етичних норм і традиційних цінностей народу. У них відображено глибинні уявлення українців про добро і зло, взаємодопомогу, вдячність, вірність, сміливість та працелюбність – ті моральні засади, що формують духовну основу національного характеру. Використання у фразеології компонентів різних семантичних полів (антропонімічних, зоонімічних, соматичних) засвідчує багатство образно-асоціативного мислення українців. Зоонімічні елементи демонструють тісний зв'язок людини з природою, наділяючи тварин символічними властивостями, через які передаються людські риси, соціальні ролі та інтелектуальні особливості. Соматичні компоненти, своєю чергою, втілюють тілесно-емоційний і духовний досвід, розкриваючи зв'язок між фізичним і моральним світом людини. Особливістю української фразеологічної картини світу є її глибока емоційність, оцінність і морально-дидактичний характер. Народні вислови часто поєднують гумор, іронію, співчуття й моральне повчання, що вказує на гуманістичну спрямованість української мовної традиції. У фразеологізмах простежується прагнення до гармонії, взаєморозуміння й духовного балансу, а також висока

цінність людських взаємин.

1.3. Компаративні аспекти дослідження фразеологічного фонду в традиціях українського та польського мовознавства

Проблематика вивчення споріднених мов спирається на дослідження мовних контактів і взаємозв'язків, що мають глибокі історичні корені та посідають важливе місце у вітчизняній і світовій лінгвістиці. Ця наукова традиція бере початок у працях видатних мовознавців, таких як А. Кримський, О. Потебня, П. Житецький, Л. Булаховський, які заклали теоретичні засади для подальшого вивчення взаємовпливів і типологічних подібностей споріднених мов [цит. за: 9, с. 45].

Говорячи про компаративний аспект дослідження фразеологічного фонду української та польської мов, важливо зазначити те, що порівняння фразеології двох мов передбачає урахування не лише суто лінгвістичних чинників, але й екстралінгвістичних параметрів, які зумовлені особливостями національної культури, ментальності та світоглядних орієнтацій кожного народу, відображених у його мовній картині світу. У процесі порівняльного аналізу фразеології двох мов необхідним є комплексний підхід, що передбачає: засвоєння знань про культуру, історичні обставини, національні реалії та традиції відповідних народів, фразеологічні системи яких підлягають зіставленню; залучення до міжкультурного діалогу між рідною та іноземною культурами; формування у здобувачів здатності усвідомлювати специфіку мовних явищ і відмінності у способах пізнання та відображення дійсності; розвиток розуміння власних когнітивних особливостей; здійснення порівняння фразеологічних одиниць іноземної та рідної мов; а також формування навичок самостійного навчання, зокрема роботи з науковими джерелами, навчальною та довідковою літературою, словниками тощо [11, с. 40].

Сучасна лінгвістика розглядає зіставний підхід до вивчення фразеологічного фонду кількох мов як один із найперспективніших і найдинамічніших напрямів фразеологічних досліджень. Такий підхід охоплює як споріднені, так і неспоріднені мови, що дає змогу простежити універсальні закономірності та національно-специфічні особливості мовних систем. Компаративна фразеологія зосереджується на аналізі конкретних фразеологічних одиниць з метою визначення еквівалентів, аналогів і лакун, а також вивчення механізмів перекладу фразеологізмів, які не мають прямих відповідників у досліджуваних мовах. Ефективність такого аналізу забезпечується комплексним підходом, який передбачає розгляд семантичного, культурного, образного, емоційного та конотативного аспектів фразеологічних одиниць. Саме через їх зіставлення можливо виявити глибинні національно-культурні особливості мов, що відображають світогляд, ментальність і соціокультурні традиції носіїв. Аналіз уживання фразеологізмів у різних типах дискурсу –усному й писемному – дозволяє визначити специфіку їх функціонування та роль у формуванні мовної картини світу [39, с.18].

Вагоме значення компаративного аналізу мовних одиниць, зокрема фразеологічних, підкреслюють Д. Горобець та А. Смерчко, які вважають, що саме зіставні дослідження є найефективнішим засобом виявлення національної своєрідності концептів [10, с. 75; 36, с. 361]. Такий підхід дозволяє визначити не лише збіги чи розбіжності між концептами різних мов, але й особливості мовних засобів, що їх позначають. Аналіз на семантичному рівні відкриває можливість простежити процеси дивергенції та конвергенції у формуванні мовної свідомості різних народів, а також моделювати концепти як елементи національної концептосфери. Виявлені у ході таких досліджень специфічні семи репрезентують національно зумовлені ознаки концептів і сприяють розкриттю їхньої культурної унікальності [10, с. 77].

У сучасному мовознавстві спостерігається значне зростання інтересу до

компаративних досліджень, присвячених аналізу міжмовних фразеологічних відношень. Протягом останніх десятиліть опубліковано велику кількість фундаментальних праць, у яких основну увагу зосереджено на вивченні типології фразеологічних систем двох і більше мов — як близькоспоріднених, так і віддалених чи неспоріднених. Такий науковий підхід дозволяє не лише встановити структурно-семантичні закономірності розвитку фразеологізмів, але й простежити особливості культур, світоглядних орієнтирів і менталітету народів, мови яких порівнюються. Дослідження фразеологічних одиниць у міжмовному аспекті відкриває можливість виявлення національно-культурних відмінностей, специфіки мовного мислення та символіки, властивих окремим етносам. Це, у свою чергу, має міждисциплінарну цінність, оскільки результати таких зіставлень можуть бути використані у культурології, етнопсихології, перекладознавстві, когнітивній лінгвістиці тощо.

Особливу вагу у формуванні теоретичних засад зіставного аналізу фразеології мають праці Я. А. Барана, В. В. Жайворонка, М. В. Жуйкової, О. В. Куніна, Ю. Ф. Прадіда, Л. І. Ройзензона, Ю. П. Солодуба, Е. М. Солодухо, В. Д. Ужченка та інших учених, які зробили значний внесок у розроблення методології та класифікаційних принципів контрастивних фразеологічних досліджень. Зіставний метод дає змогу не лише виявити спільні та відмінні риси фразеологічних одиниць у різних мовах, але й поглибити розуміння закономірностей їх функціонування в конкретному мовному середовищі. Його застосування забезпечує можливість окреслити універсальні та унікальні риси мовних явищ, визначити ступінь взаємовпливу культур, а також доповнити загальну картину лінгвістичних процесів через порівняльний аналіз лексико-семантичних, образних та концептуальних характеристик фразеології [цит. за: 28, с. 62].

Порівняльна фразеологія активно розвивається в польському мовознавстві, що підтверджується численними науковими дослідженнями, присвяченими

вивченню міжмовних фразеологічних зв'язків. Серед проаналізованих нами досліджень у руслі компаративістики фразеологічного фонду можна виділити ряд польських вчених. Одні з перших праць у цьому напрямі належать Моніці Осташевській (Monika Ostaszewska [52], яка розглянула загальні питання порівняльної фразеології та методологічні засади її дослідження. Станіслав Скорупка (Stanisław Skorupka) [54] досліджував фразеологічну структуру слов'янських мов, наголошуючи на їх типологічній спільності. Еугенія Рехціґель (Eugenia Rechtsiegel) [56] у своїх працях аналізувала можливості перекладу фразеологізмів у поетичних текстах і досліджувала модифікації сталих виразів у польській та німецькій мовах. Леон Заремба (Leon Zaręba) [66] зробив значний внесок у контрастивну фразеологію. У низці праць він досліджував числівники у фразеології, а також фразеологію з антропонімами й топонімами в польсько-французькому порівнянні. Барбара Фалінська (Barbara Falińska) [40] порівняла образ «страшила» у слов'янських мовах, а Йоланта Мацькєвіч (Jolanta Maćkiewicz) [46] зосередила увагу на фразеологічних інтернаціоналізмах, зокрема морській термінології, як відображенні мовної картини світу.

Отже, польські дослідники зробили вагомий внесок у розвиток порівняльної фразеології, зосереджуючи увагу на типологічних, семантичних, перекладознавчих і культурологічних аспектах. Їхні праці формують потужну теоретичну базу для подальшого дослідження міжмовних фразеологічних відповідників і відображають глибокий інтерес до культурно-національної специфіки мовних картин світу.

Таким чином, зіставний аналіз фразеологічних систем споріднених мов є одним із найперспективніших напрямів сучасної лінгвістики, що поєднує мовознавчі, культурологічні та когнітивні підходи. Дослідження фразеологізмів української та польської мов засвідчує, що їхнє порівняння дає змогу виявити не лише спільні історичні витоки та типологічні закономірності розвитку мов,

але й специфічні риси національного світобачення, ментальності та культурних традицій народів. Компаративна фразеологія, спираючись на досягнення вітчизняних і зарубіжних учених, сприяє поглибленню розуміння взаємозв'язку між мовою й культурою, виявленню еквівалентних, аналогічних і лакунарних одиниць, а також розкриттю особливостей перекладу сталих виразів без прямих відповідників. Важливим результатом таких досліджень є формування уявлення про універсальні та унікальні риси фразеологічних систем, що відображають своєрідність когнітивних процесів і національних концептосфер. Вагомий внесок у розвиток теорії порівняльної фразеології зробили як українські, так і польські дослідники, які заклали підґрунтя для подальшого вивчення семантичних, культурних, перекладознавчих і типологічних аспектів фразеологізмів. Узагальнення їхніх праць підтверджує, що системне зіставлення споріднених мов сприяє не лише розвитку фразеологічної науки, а й поглибленню міжкультурної комунікації, оскільки відкриває нові можливості для розуміння мови як відображення духовного світу народу.

Фразеологічний фонд будь-якої мови є важливою частиною її національно-культурної ідентичності, оскільки саме у фразеологізмах найповніше відображено ментальність, світогляд, духовні цінності та історичний досвід народу. Українська та польська фразеологічні системи постали на спільному слов'янському ґрунті, однак у процесі історичного розвитку набули виразних національно-культурних рис, що зумовлені особливостями світосприйняття, побуту, традицій і соціально-політичних умов кожного народу.

Сучасна лінгвістика розглядає компаративний підхід до вивчення фразеології як один із найперспективніших напрямів, що дозволяє простежити як універсальні закономірності формування сталих сполук, так і їхню культурно-специфічну природу. Зіставне вивчення українського та польського фразеологічного фонду сприяє виявленню фразеологічних еквівалентів, аналогів і лакун, а також поглибленню розуміння відмінностей у мовній картині

світу обох народів.

Комплексний аналіз фразеологічних одиниць у зіставному аспекті доводить, що національно-культурна специфіка виявляється у семантичному, образному, емоційному та конотативному рівнях фразеологізмів. Вона відображає особливості мислення, оцінні орієнтири та культурні коди українців і поляків. Саме фразеологізми виступають своєрідними «культурними маркерами» національної мови, які акумулюють етнічну пам’ять і забезпечують наступність культурної традиції.

Вагомий внесок у становлення та розвиток теорії порівняльної фразеології зробили українські (В. Жайворонок та ін..) і польські (М. Осташевська, С. Скорупка, Е. Рехціґель, Л. Заремба, Б. Фалінська, Й. Мацькєвіч) дослідники, які заклали наукові засади для аналізу типологічних, семантичних і культурних аспектів фразеології.

Таким чином, фразеологічний фонд української та польської мов не лише відображає їхню історико-культурну спільність і національну самобутність, а й слугує ключем до розуміння етномовної свідомості обох народів. Його вивчення у зіставному аспекті має не лише лінгвістичне, а й культурологічне значення, сприяючи поглибленню міжкультурної комунікації та формуванню цілісного уявлення про роль мови як носія культури.

РОЗДІЛ 2.
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНИХ РИС В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Позначення позитивних якостей людини

Позитивні якості особистості — одна з найчастіше відображуваних сфер у фразеології, оскільки саме вони формують моральний та культурний ідеал у колективній свідомості народу. У фразеологічному фонді польської та української мов спостерігається значна кількість сталих виразів, що позначають доброту, щирість, витривалість, гідність, розум та інші позитивні риси характеру. У межах цього підрозділу здійснено морфолого-семантичний аналіз низки фразеологізмів, дібраних на основі структурно-семантичної відповідності.

1. *mieć złote serce – мати золоте серце*

Структура: 3 лексеми / 3 лексеми.

Морфологічний склад: дієслово + прикметник + іменник.

Семантична характеристика: обидва фразеологізми мають повну семантичну відповідність. Вони характеризують людину як доброзичливу, щиру, співчутливу. Образ «золотого серця» у культурній традиції асоціюється з моральною чистотою та безкорисливою добротою.

2. *człowiek jak skała – людина як скеля*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: іменник + сполучник + іменник.

Семантика: у двох мовах цей фразеологізм підкреслює стійкість, надійність, непохитність характеру. У польській мові метафора «як скеля» апелює до сили духу, у той час як український варіант має тотожне символічне наповнення.

3. *dusza towarzystwa – душа компанії*

Структура: 2 / 2 лексеми.

Морфологія: іменник + іменник.

Семантика: повна еквівалентність. Обидва фразеологізми описують комунікативну, життєрадісну, приємну у спілкуванні людину. Образ «душі компанії» виражає соціальну активність і позитивне ставлення до оточення.

4. *mieć serce na dłoni −відкрита душа*

Структура: 4 / 2 лексеми.

Морфологія: дієслово + іменник + прийменник + іменник / прикметник + іменник.

Семантика: у польській мові акцент робиться на готовності допомогти («носити серце на долоні» – бути щедрим, відвертим), тоді як український варіант більше наголошує на душевній відкритості. Попри структурну асиметрію, обидва вирази передають ідею щирості та доброти.

5. *człowiek z klasą – людина з гідністю*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: іменник + прийменник + іменник.

Семантика: польський фразеологізм має відтінок елегантності, шляхетності, вишуканості, тоді як український підкреслює моральну зрілість і почуття власної гідності. Обидва вирази характеризують людину, яка поводиться благородно.

6. *dobry jak chleb – добрий до кісток*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: прикметник + сполучник + іменник / прикметник + прийменник + іменник.

Семантика: польський фразеологізм відображає ідею простої, природної доброти (образ хліба як символу щедрості), тоді як український – глибину цієї риси, доброту «до самої суті».

7. *głowa do interesów – голова на плечах*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: іменник + прийменник + іменник.

Семантика: обидва вирази характеризують людину розумну, практичну. У польському варіанті —– акцент на підприємливості, у нашому – на здоровому глузді й мудрості.

8. *człowiek z żelaza – характер як кремінь*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: іменник + прийменник + іменник / іменник + сполучник + іменник.

Семантика: у польському варіанті підкреслюється фізична міцність, незламність; в українському – внутрішня твердість, моральна сила. Обидва образи втілюють силу волі.

9. *znać swoją wartość − знати собі ціну*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: дієслово + займенник + іменник.

Семантика: фразеологізми цілком еквівалентні за змістом. Вони позначають усвідомлення власної гідності, впевненість у собі, самоповагу.

10. *iść jak burza – іти як буря*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: дієслово + сполучник + іменник.

Семантика: значення повністю збігається — обидва вирази означають рішучість, енергійність, силу дії.

11. *dobry jak chleb – добрий як хліб*

Структура: 3 / 3 лексеми.

Морфологія: прикметник + сполучник + іменник.

Семантика: абсолютна відповідність. І в польській, і в українській мовах образ хліба асоціюється з природною добротою, щирістю, людяністю.

12. *znać swoją wartość – тертий калач*

Структура: 3 / 2 лексеми.

Морфологія: дієслово + займенник + іменник / прикметник + іменник.

Семантика: у польському —– впевненість у собі, у нашому – досвідченість, життєва мудрість. Семантично частково перетинаються, проте не є повними відповідниками.

13. *jak ryba w wodzie – як риба у воді*

Структура: 4 / 4 лексеми.

Морфологія: сполучник + іменник + прийменник + іменник.

Семантика: повна відповідність. Вираз описує комфортне самопочуття в знайомому середовищі, природність поведінки.

14. *człowiek jak skała – як за кам'яною стіною*

Структура: 3 / 4 лексеми.

Морфологія: іменник + сполучник + іменник / сполучник + прийменник + прикметник + іменник.

Семантика: обидва вирази вказують на надійність і захист. Польський наголошує на особистій витривалості, український – на почутті безпеки поруч із сильною людиною.

У межах проведеного аналізу фразеологічних одиниць польської та української мов, що позначають позитивні риси характеру, простежується значний рівень структурно-граматичної та семантичної відповідності, що зумовлено типологічною близькістю обох мов та спільністю культурно-моральних цінностей.

Фразеологізм „*mieć złote serce" – „мати золоте серце*" демонструє повну структурну та семантичну еквівалентність. У морфологічному плані обидва вирази побудовані за моделлю дієслово + прикметник + іменник, що відображає активну дію (*мати* / *mieć*) та позитивну характеристику внутрішнього світу людини. Семантично фразеологізм означає доброту, щирість і чуйність, що є

універсальними цінностями обох культур. Фразеологічна пара „*człowiek jak skała” – „людина як скеля*” має ідентичну тричленну структуру (іменник + сполучник + іменник). Її семантика пов’язана зі стійкістю, витривалістю та надійністю особистості. Образ скелі в обох мовах має спільне символічне наповнення – твердість, непохитність, моральну силу. Вираз „*dusza towarzystwa” – „душа компанії*” також характеризується повною структурною і семантичною відповідністю. Обидва складаються з двох іменників, які спільно творять образ товариської, відкритої та харизматичної особи, здатної згуртовувати оточення. Певні відмінності спостерігаємо у фразеологізмах „*mieć serce na dłoni” – „відкрита душа”*. Польський вираз має чотирикомпонентну структуру (дієслово + іменник + прийменник + іменник), тоді як український є двокомпонентним (прикметник + іменник). Семантично вони зближуються у вираженні щирості та відкритості, проте польський фразеологізм підкреслює готовність ділитися добром, тоді як український – емоційну прозорість і чесність. Пара „*człowiek z klasą” – „людина з гідністю*” ілюструє структурну подібність (іменник + прийменник + іменник), але має деяке семантичне розходження: у польській мові акцент зроблено на елегантності, вихованості, почутті смаку, а в українській – на внутрішній гідності, моральній силі. Фразеологізм „*dobry jak chleb” – „добрий до кісток*” демонструє часткову відповідність: обидва мають по три лексеми, але різну морфологічну структуру. Польський вираз (прикметник + сполучник + іменник) вказує на доброту і простоту, тоді як український (прикметник + прийменник + іменник) підкреслює глибину цієї риси, її невичерпність. Порівняння „*głowa do interesów” – „голова на плечах*” свідчить про часткову семантичну відповідність. Структурно вони подібні (іменник + прийменник + іменник), однак у польському фразеологізмі наголошено на підприємливості, діловій хватці, тоді як український вираз позначає практичність і розсудливість загалом. Вирази „*człowiek z żelaza” – „характер як кремінь*” відображають спільне

значення – твердість, витривалість, силу волі. Незважаючи на деяку структурну різницю (український вираз має порівняльну конструкцію), обидва створюють образ сильної особистості. Фразеологізм „*znać swoją wartość" – „знати собі ціну*" є повними відповідниками як у морфологічному, так і у семантичному плані. Обидва побудовані за моделлю дієслово + займенник + іменник та означають усвідомлення власної гідності, самооцінки, самоповаги. Конструкція „*jak ryba w wodzie" – „як риба у воді*" є тотожним прикладом фразеологічного еквівалента: спостерігається повна структурна, морфологічна і семантична відповідність. Обидва вирази вказують на комфортність, природність поведінки у певному середовищі. Пара „*człowiek jak skała" – „як за кам'яною стіною*" є частковими відповідниками. Польський фразеологізм характеризує саму людину як стійку та витривалу, тоді як український вираз переносить увагу на відчуття безпеки поруч із такою особою. Незважаючи на різні структурні моделі, обидва відображають позитивну характеристику надійності.

Отже, проведений зіставний морфологічно-семантичний аналіз польських та українських фразеологізмів на позначення позитивних якостей людини засвідчив високий рівень структурної, граматичної та семантичної відповідності між ними. Це свідчить про глибоку спорідненість мовних картин світу обох народів, а також про спільність морально-етичних цінностей, що лежать в основі мовної концептуалізації позитивних рис особистості.

Більшість розглянутих фразеологізмів демонструють повну або часткову еквівалентність за формою та значенням. Такі одиниці, як *mieć złote serce – мати золоте серце, dusza towarzystwa – душа компанії, jak ryba w wodzie – як риба у воді* тощо, є структурно та семантично тотожними, що свідчить про універсальність позитивних людських якостей – доброти, щирості, відкритості, комунікативності. Водночас низка фразеологізмів (*człowiek z klasą – людина з гідністю, głowa do interesów – голова на плечах, człowiek z żelaza – характер як кремінь*) виявляє семантичні відтінки, зумовлені культурними та соціальними

особливостями мовного середовища. Польська мова частіше акцентує зовнішню характеристику особистості (елегантність, підприємливість, фізичну силу), тоді як українська – її внутрішні якості (гідність, розсудливість, духовну стійкість).

Таким чином, результати аналізу дозволяють зробити висновок, що фразеологічний фонд обох мов не лише відображає спільну систему цінностей, а й формує мовно-культурний образ позитивної особистості, в якому поєднуються національні та універсальні риси. Отже, фразеологізми позитивної семантики є важливим елементом міжмовної та міжкультурної комунікації, що сприяє глибшому розумінню світоглядних паралелей польського та українського народів.

2.2. Позначення негативних якостей людини

У процесі дослідження було проаналізовано низку польських та українських фразеологічних одиниць, що номінують негативні риси характеру. Зіставлення дозволяє простежити як спільні концептуальні підґрунтя, так і специфічні національно-культурні маркери.

1. *lis chytry – хитрий як лис*

Структура: 2 / 3 лексеми

Морфологія: іменник + прикметник / прикметник + сполучник + іменник

Семантика: Обидва вирази апелюють до традиційного образу лиса як уособлення хитрості. Польський варіант має атрибутивний характер, тоді як український реалізовано через порівняльну конструкцію. Значеннєва відповідність є повною.

2. *mieć muchy w nosie – вередливий*

Структура: 4 / 1 лексема

Морфологія: дієслово + іменник (множ.) + прийменник + іменник / прикметник

Семантика: Польський фразеологізм є експресивною метафорою («мати мух у носі»), тоді як українське слово передає узагальнений зміст. Еквівалентність часткова, проте семантичний домінант — примхливість — зберігається.

3. *mieć długi język – язик як помело*

Структура: 3 / 3 лексеми

Морфологія: дієслово + прикметник + іменник / іменник + сполучник + іменник

Семантика: В обох мовах вказує на надмірну балакучість. У польській – узагальнена характеристика, у українській — підсилена негативним образним компонентом «помело».

4. mieć dwie lewe ręce – руки не з того місця ростуть

Структура: 4 / 5 лексем

Морфологія: дієслово + числівник + прикметник + іменник / іменник + дієслово + прийменник + займенник + іменник

Семантика: Обидва ідіоми характеризують людину як незграбну. Образи різні, але значеннєва константа ідентична.

5. *być w gorącej wodzie kąpany — гарячкуватий*

Структура: 5 / 1 лексема

Морфологія: дієслово + прийменник + прикметник + іменник + дієприкметник / прикметник

Семантика: Польський вислів відзначається виразною метафоричністю, український є номінативним відповідником. Значення збігається – імпульсивність, поспішність у діях.

6. *wilk w owczej skórze – вовк в овечій шкурі*

Структура: 4 / 4 лексеми

Морфологія: іменник + прийменник + прикметник + іменник / іменник + прийменник + прикметник + іменник

Семантика: Повна структурна та семантична відповідність; обидва вирази позначають лицемірність і приховану небезпеку.

7. *mieć kamienne serce – кам'яне серце*

Структура: 3 / 2 лексеми

Морфологія: дієслово + прикметник + іменник / прикметник + іменник

Семантика: Образи тотожні. Мовленням позначається черствість, емоційна холодність.

8. *być oślizgłym jak wąż – слизький як вуж*

Структура: 4 / 3 лексеми

Морфологія: дієслово + прикметник + сполучник + іменник / прикметник + сполучник + іменник

Семантика: Метонімічно позначають нещирість, підступність. Польський вираз має більш книжний відтінок, український – народний.

9. *jak kura bez głowy – як кіт наплакав*

Структура: 4 / 3 лексеми

Морфологія: сполучник + іменник + прийменник + іменник / сполучник + іменник + дієслово

Семантика: Часткові відповідники. Польський вираз характеризує хаотичність, український –мізерність кількості. Семантична розбіжність.

10. jak wół spokojny ——як вогню боїться

Структура: 3 / 4 лексеми

Морфологія: сполучник + іменник + прикметник / сполучник + іменник + дієслово

Семантика: Польський варіант позначає надмірну пасивність, український –страхливість. Спільним є вказівка на слабкість волі.

11. *być cieniem kogoś – біла ворона*

Структура: 3 / 2 лексеми

Морфологія: дієслово + іменник + займенник / прикметник + іменник

Семантика: Значення не збігаються. Польський вираз означає несамостійність, залежність; український — інакшість, соціальну ізольованість.

12. *iść jak burza – як горох об стіну*

Структура: 3 / 4 лексеми

Морфологія: дієслово + сполучник + іменник / сполучник + іменник + прийменник + іменник

Семантика: Полярні значення. Польський фразеологізм передає напористість, енергійність, тоді як український – даремність зусиль.

У польській та українській мовах фразеологічні одиниці, що позначають негативні риси характеру людини, характеризуються подібними семантичними моделями, однак відзначаються специфічними лексичними реалізаціями та образними джерелами. Обидві мовні системи активно використовують метафоричність, персоніфікацію тваринних та предметних образів, а також емоційно-оцінні компоненти для вираження таких рис, як дурість, лінощі, підступність, жадібність, грубість та емоційна нестабільність.

Характерною особливістю є широке використання зооморфних метафор. Наприклад, для позначення нерозумної людини українська мова пропонує вислів *дурний як баран*, тоді як у польській функціонує *głupi jak but*. У цьому випадку польський мовний образ спирається на предметну сферу («взуття»), а український – на тваринний компонент. Попри різну морфологічну структуру (порівняльна конструкція з прикметником + іменник), обидві одиниці мають спільну семантичну функцію – вказівку на низький інтелект, проте польський варіант більше апелює до категорії неживого і бездушного, підкреслюючи повну «відсутність розуму», тоді як українська одиниця асоціює людину з впертістю і примітивністю поведінки тварини.

Подібний принцип можна простежити й щодо позначення лінощів. Український фразеологізм *ледачий як свиня* містить експресивну зоометафору, тоді як польське *leniwa buła* відтворює менш агресивний, буденний образ

«булки» як інертного, м’якого, пасивного об’єкта. Польський варіант демонструє тенденцію до м’якішої іронії, тоді як український – до різкішого оцінного забарвлення.

Для характеристики підступності та дволикості обидві мови використовують народні й культурно марковані образи. Українське *лисиця в овечій шкурі* має відповідник у польській *wilka w owczej skórze*. Помітно, що в обох випадках структура аналогічна — метафора замаскованої небезпеки. Однак у польській реалізується образ «вовка», тоді як в українській – «лисиці», що свідчить про певні лексичні розбіжності у стереотипному уявленні про хитрість і загрозу.

У сфері агресивності та грубості українське *мов з ланцюга зірвався* має близький польський відповідник *puściły mu nerwy*. Проте польська одиниця апелює до абстрактного поняття «нервів», тоді як українська містить яскравий динамічний образ агресивної істоти, що підсилює експресивність і несподіваність дій. Морфологічно український вислів постає у формі дієслівно-іменникової конструкції, польський – у формі дієслівної фрази з енклітикою.

Показовою є і категорія емоційної нестійкості. Українське *заводиться як сірник* відтворює механізм раптового загоряння, тоді як у польській мові функціонує *zapala się od razu jak zapałka*, що є фактично структурним відповідником. Це один із прикладів міжмовної тотожності образу та його морфологічної реалізації, що свідчить про універсальність метафори «вогню» як символу емоційної вибуховості в обох культурах.

Загалом аналіз засвідчує, що при вираженні негативних рис людини українська фразеологія частіше демонструє вищий ступінь емоційної гіперболізації, використовуючи грубіші, природно-фольклорні образи, у той час як польська схиляється до іронічності та побутовості, застосовуючи предметні й пом’якшені метафоричні моделі. При цьому спільною рисою є домінування порівняльних конструкцій (*як… / jak…*) та наявність антропо- і зооморфних

образів, що підтверджує типологічну спорідненість мов та культур.

Проведений зіставний морфологічно-семантичний аналіз фразеологізмів української та польської мов, що позначають негативні риси людини, засвідчив значну спільність концептуальних моделей та оцінних характеристик у двох споріднених слов'янських культурах. Обидві мовні системи активно використовують зооморфні, антропоморфні та предметні образи для створення експресивних характеристик особистості, що вказує на універсальність метафоричного мислення та спільний культурний досвід.

Разом із тим виявлено і низку відмінностей. Українські фразеологізми демонструють більш виражену емоційно-експресивну і фольклорно-народну забарвленість, часто апелюючи до яскравих, іноді грубих образів. Натомість польські одиниці характеризуються тенденцією до м’якшої іронії, частіше використовують нейтральні або побутові асоціації та в меншій мірі опираються на «грубі» зооморфні паралелі. Такі відмінності відображають специфіку національних культурних кодів, що зумовлюють різний рівень емоційної інтенсивності та стилістичної експресії. Загалом, тематичні, образні й структурні паралелі між фразеологічними одиницями свідчать про високу типологічну спорідненість української та польської мов і підтверджують спільність когнітивних схем, на яких базується вербалізація негативних рис людини. Отже, фразеологія як репрезентант культурної пам’яті відображає як універсальні людські риси, так і специфічні національні особливості мовної картини світу, що є важливою основою для подальшого контрастивного та лінгвокультурологічного аналізу.

2.3. Символіка метафори у фразеологізмах з характерологічним компонентом

Ключовим механізмом формування значення таких фразеологізмів є метафора, яка дозволяє через конкретний образ (тварину, предмет, дію, фізичну

рису) передати складні психологічні та етичні властивості людини. Символіка метафори в українській та польській фразеології ґрунтується на спільності слов'янської культурної традиції, але водночас демонструє низку національно зумовлених відмінностей.

Почнемо аналіз із фразеологізмів, що називають негативні риси характеру людини. У двох слов'янських мовах найпродуктивнішим джерелом метафоризації негативних якостей є образи тварин, що історично відображають народні уявлення про поведінку, небезпеку, підступність або нещирість. Так, польський вислів *lis chytry* та український *хитрий як лис* спираються на однакову етнокультурну метафору – «лисиця як уособлення хитрості». Проте польська фразема реалізує атрибутивну модель (іменник + прикметник), тоді як українська – порівняльну. Метафоричний образ повністю збігається, що засвідчує спільність символічного мислення. Близькою за структурою та значенням є пара *być oślizgłym jak wąż — слизький як вуж*. Обидві мови використовують плазуна як символ підступності та нещирості, однак польський вислів має відтінок книжності через прикметник oślizgły, тоді як український варіант має більш народний характер. Метафоричний образ *wilka w owczej skórze* та його український відповідник *вовк в овечій шкурі* є повною калькою й відтворює загальноєвропейську біблійну символіку лицемірства. Образний зміст, структурний тип і емоційне забарвлення збігаються.

Значна частина фразеологізмів відображає негативні риси через антропоморфну модель – використання частин тіла як символів певних рис. Польський вислів *mieć długi język («мати довгий язик»)* та український *язик як помело* об'єднує метафора надмірної балакучості. Водночас у польській фраземі образ більш нейтральний, тоді як в українському варіанті з'являється розмовно-побутова гіпербола. Аналогічно, фразеологізми *mieć dwie lewe ręce* і *руки не з того місця ростуть* позначають незграбність. Польська метафора апелює до образу симетричності, українська – до аномального зростання, що демонструє

різні символічні механізми при збереженні спільної оцінки. Фраземи *mieć kamienne serce* та *кам'яне серце* передають жорстокість через метафоризацію серця як каменю. Образи й значення тут повністю збігаються.

У ряді фразеологізмів метафора базується на динамічному образі, який через дію моделює певну рису. Так, *być w gorącej wodzie kąpany («викупаний у гарячій воді»)* метафорично передає запальність і нетерплячість, тоді як українське *гарячкуватий* є менш образним, але зберігає оцінний компонент. Натомість пара *jak kura bez głowy* та як *кіт наплакав* не є відповідниками, хоч і містять зооморфні образи. Польська фразема описує хаотичність дій, українська – мінімальність кількості. Це свідчить про розходження у виборі символів для схожих оцінних ситуацій.

У низці випадків метафоричні образи в українській та польській мовах не збігаються, оскільки опираються на різні культурні сценарії. Наприклад*, iść jak burza* означає польською «рухатися стрімко й енергійно», що має позитивно-нейтральний відтінок, тоді як український фразеологізм як *горох об стіну* описує безплідні дії. Ці розбіжності демонструють, що одна й та сама ситуація може бути концептуалізована мовами по-різному: у польській – через образ сили, в українській – через образ марності.

На відміну від фразеологізмів із негативним значенням, де домінують експресивні, гіперболізовані та часто зооморфні образи, позитивні риси в українській та польській мовах репрезентовані переважно через антропоморфні, предметні та інтелектуальні метафори. Це пов'язано з тим, що позитивна характеристика традиційно потребує не перебільшення, а підкреслення раціональності, врівноваженості, мудрості, що символічно пов'язуються не з тваринним світом, а з людською здатністю мислити й приймати рішення.

На відміну від негативних рис, де зооморфні метафори домінують, позитивні характеристики нечасто позначаються через образи тварин. Це пояснюється тим, що метафора тварини найчастіше моделює поведінкову

крайність — надмірну хитрість, страх, наївність, агресивність. Втім, у ряді випадків тваринний образ може набувати амбівалентного або переоціненого значення. Наприклад, образ лисиці у фразеологізмах *lis chytry* та *хитрий як лис* може вживатися не лише з негативним, а й з позитивним компонентом: хитрий у значенні «кмітливий», «розумний», «той, хто вміє викрутитися». Хоч домінує негатив, переосмислення можливе – в польському, і в українському мовному просторі. Таким чином, зооморфна метафора позитиву є небагаточисленною, але цікавою з позицій варіативності значень.

Однією з ключових позитивних характеристик, репрезентованих через метафору, є розумність та практичність. Найяскравіше це виявляється у фразеологічній парі: *głowa do interesów – голова на плечах*. Хоча формально вони не є повними відповідниками, обидві фраземи базуються на універсальній для західно- та східнослов'янської традиції метафорі «голова як осередок раціональності». У польському варіанті простежується конкретніший концепт – здатність до бізнесу, кмітливість, підприємливість, що відбиває історично важливу для польської культури рису – уміння вести справи, домовлятися, проявляти господарську далекоглядність. Українська фразема має ширший зміст і означає загальну мудрість, розважливість, логічність, здатність обдумувати вчинки. Метафоричний образ «голови на плечах» акцентує не лише розум, а й відповідальність, тобто не просто здібності, а саме «правильне» їх застосування. Таким чином, спостерігаємо спільність символічного ядра, але культурну різницю в оцінних акцентах: з однієї сторони, у польській культурі – діяльнісний і прагматичний аспект; з іншого, в українській – морально-етичний та життєвий.

Хоча фразеологізм *iść jak burza* у негативному ряду оцінювався як семантично далекий українським відповідникам, у позитивному вимірі він виступає яскравим прикладом польської метафоризації дієвої, активної, рішучої людини. У польській мовній свідомості буря – це символ сили, зосередженої

енергії, інтенсивності руху. Тому фразема iść як буря означає людину, яка швидко досягає цілей, діє впевнено, здатна долати перешкоди та не вагається при прийнятті рішень. Українська мова не має прямого відповідника з такою мережею позитивних конотацій. Це демонструє важливу тенденцію: польська культура виразніше пов'язує позитивну характеристику з активністю та енергійністю, тоді як українська − з виваженістю й моральністю. Щодо потенційних наближених українських образів пре як танк, як у воду глянув, рухається швидко як вітер — вони не є фразеологізмами у фіксованому значенні або не функціонують у сфері опису позитивних якостей характеру. Отже, у польській мові динамічні образи є частиною позитивного символічного поля, тоді як в українській вони зустрічаються рідше та частіше маркують нейтральні або експресивні дії.

У фразеологічних системах обох мов спостерігаємо позитивні метафори, що спираються на фізичні або матеріальні властивості предметів. Наприклад, фразеологізм *кам'яне серце* має негативне значення, проте в українській мові існують звороти зі словами *золоті руки, широка душа, чисте серце, міцна воля* — тобто матеріальна характеристика метафорично підкреслює позитив. У польській теж уживаються подібні образи (*złote serce, złote ręce*). Хоча ці фразеологізми не входили до твого списку, вони формують важливе семантичне тло позитивних рис і вписуються у ширшу символічну систему. Образи коштовних металів, чистих матеріалів, великого простору (в українській – «широка душа») формують загальнослов'янську позитивну символічну традицію, де високо оцінюється щедрість, доброта, внутрішня чистота, моральна сила, працьовитість. Отже, позитивні фразеологізми часто апелюють не до поведінкових моделей, а до цінностей.

Позитивні характеристики в українській та польській фразеології відображають аспекти різних культурних моделей ідеальної людини. Якщо негативні фразеологізми у двох мовах здебільшого спираються на спільні

зооморфні метафори та демонструють високий ступінь подібності, то позитивні виявляють більше культурно специфічних відмінностей. Українська фразеологічна традиція тяжіє до метафор внутрішньої моральності − мудрості, чистоти серця, щирості, врівноваженості. Польська – до метафор діяльності, сили волі та практичного інтелекту. Образи голови, руху, енергії, здібності до справ у польській мові формують цілісний концепт позитивної людини. Таким чином, позитивні фразеологізми є більш культурно маркованими, ніж негативні. Вони формують ціннісну парадигму, яка в українській та польській мовах перегукується, але не є тотожною. Загальнослов'янська спільність метафор залишається, однак реалізується по-різному залежно від національного ідеалу поведінки.

Проведений зіставний аналіз фразеологізмів української та польської мов із характерологічним компонентом засвідчує, що метафора є одним із провідних механізмів концептуалізації людських рис у двох споріднених, але культурно самобутніх мовах. Метафоричні моделі, що лежать в основі таких одиниць, слугують не лише засобом лінгвального опису особистості, а й відображенням колективних уявлень, культурних символів, ціннісних орієнтирів та емоційних оцінок, характерних для кожного народу.

У групі фразеологізмів із негативною характеристикою виявлено домінування зооморфних, предметних і соматичних метафор, що конструюють образи, пов'язані з неконтрольованістю, слабкістю, агресивністю, хитрістю чи неефективністю. Для обох мов типовими є порівняння людини з тваринами («*вовк*», «*лисиця*», «*свиня*», тощо), проте українська мова частіше використовує зменшено-пестливі форми для передачі іронії чи сарказму, тоді як польська демонструє тенденцію до виразної оціночності через сталі символи католицької культури та міських стереотипів. Спільною для двох мов є метафоризація інтелектуальних і моральних вад через образи «порожнечі», «темряви», «твердості/дерев'яності», що вказує на універсальність певних когнітивних

моделей.

У фразеологізмах із позитивною характеристикою простежується інша метафорична логіка – символи світла, тепла, чистоти, піднесення, сили та благородства. Обидві мови активно застосовують метафори, пов'язані з серцем, світлом і рухом угору, що відображає традиційні для слов'янських культур уявлення про доброту, відвертість, духовність та життєву енергію. Польська мова демонструє більшу метафоричну опору на християнську символіку («*anioł*», «*złote serce*»), тоді як українська частіше звертається до образів природи − землі, сонця, води, що вказує на архаїчні пласти народної культури, збережені у фразеології. Загальне порівняння дозволяє стверджувати, що хоча обидві мови використовують подібні моделі метафоризації, національна специфіка проявляється у виборі культурних символів та емоційних акцентів. Для української фразеологічної картини світу характерні образність, емоційна теплота й поетичність, тоді як польська має тенденцію до більш раціоналізованого та соціально детермінованого оцінювання якостей особистості. У результаті метафора у фразеологізмах із характерологічним значенням виступає не лише мовним механізмом, а й способом формування культурної ідентичності, унаочнюючи цінності та поведінкові норми, притаманні обом народам.

Таким чином, символіка метафори в досліджуваних фразеологізмах виконує функцію культурного кодування, у межах якого позитивні та негативні риси характеру отримують специфічну мовну форму, що поєднує універсальні когнітивні принципи з національною культурною традицією. Проведений аналіз поглиблює розуміння того, як мовна метафора бере участь у моделюванні образу людини та створює стійкі культурні символи, що зберігаються у колективній мовній пам'яті та становлять важливий фрагмент лінгвокультурологічної картини українців і поляків.

Проведений у розділі аналіз фразеологічних одиниць української та

польської мов, що позначають позитивні й негативні риси людини, дозволив виявити як спільні, так і специфічні риси фразеотворчих процесів у двох споріднених лінгвокультурах. Фразеологізми обох мов відображають стереотипізоване уявлення про людину, її характер і поведінкові моделі, водночас закріплюючи у своїй семантиці елементи національної ментальності, культурних традицій і оцінних категорій.

Зіставлення фразеологізмів, що позначають позитивні якості, засвідчує наявність значного міжмовного паралелізму. В обох мовах позитивні риси пов'язуються з такими концептами, як доброта, щедрість, чесність, відвага, працьовитість, врівноваженість. Українські та польські фразеологізми нерідко мають спільне походження або подібні образні моделі, що зумовлено близькістю культурних традицій та історичною спорідненістю мов. Переважання зооморфних, соматичних і антропоцентричних образів свідчить про універсальність людського досвіду, що однаково вербалізується в обох мовах.

У групі фразеологізмів, що позначають негативні риси, спостерігається більша образна й оцінна різноманітність. Негативні характеристики передаються за допомогою експресивних, іноді різко конотованих одиниць, що демонструє високий ступінь емоційності оцінки. В українській і польській мовах виявлено як спільні семантичні моделі (ледарство, заздрість, брехливість, агресивність, скупість), так і такі, що мають культурно детерміновані відмінності. Окремі негативні образи формуються під впливом національних культурних кодів, усталених соціальних стереотипів чи традиційних символів.

Загалом проведений аналіз підтверджує, що українська та польська лінгвокультури демонструють значний ступінь зближення на рівні фразеології, зокрема в способах оцінювання людських рис. Водночас фразеологічні одиниці кожної мови зберігають свої унікальні образні моделі, культурні символи та стильові відтінки, що робить можливим подальший контрастивний аналіз у

ключі когнітивної та культурної лінгвістики.

Отже, фразеологізми, які позначають позитивні та негативні риси людини, є важливим джерелом для розуміння української та польської ментальності, відображають національні уявлення про характер, мораль і людську поведінку, а також підтверджують продуктивність фразеології як інструмента культурної інтерпретації людської особистості.

ВИСНОВКИ

У проведеній нами роботі здійснено комплексне дослідження фразеологічних одиниць української та польської мов із характерологічним компонентом, у центрі уваги якого перебували національно-культурні особливості фразеології та символіка метафори у відтворенні рис характеру людини. На основі проведеного аналізу можна сформулювати низку узагальнюючих висновків.

По-перше, встановлено, що фразеологічні системи української та польської мов є глибоко вкоріненими у національну культуру своїх народів. Фразеологізми функціонують не лише як мовні знаки, але й як носії культурної пам’яті, етнічних стереотипів, традиційних уявлень, моральних норм і моделей поведінки. Вони відображають історичний досвід, релігійну традицію, соціальні пріоритети та побутові реалії, що підтверджує їхню роль як складової національної мовної картини світу.

По-друге, аналіз українських і польських фразеологізмів засвідчив, що в обох мовах ключову роль у формуванні образності та метафоричної символіки відіграють три провідні групи лексичних компонентів: зооніми, соматизми та культурно маркована лексика (біблійна, професійна, побутова). Саме вони слугують джерелом для створення стійких образів, через які мовці інтерпретують риси характеру й поведінку людини.

По-третє, національно-культурна специфіка виявляється передусім у символічних асоціаціях, що лежать в основі фразеологічних метафор. Польські фразеологізми виразно тяжіють до релігійних та історико-культурних образів, що віддзеркалює вагому роль католицької традиції у формуванні польського світогляду. Українська фразеологія, натомість, демонструє стійку орієнтацію на морально-етичні цінності, що закріпилися у фольклорній традиції й відображають гуманістичні ідеали українського народу – щирість,

доброзичливість, взаємодопомогу, вдячність, сміливість.

По-четверте, проведене зіставлення показало, що попри генетичну спорідненість української та польської мов, їхні фразеологічні системи виявляють як спільні закономірності, так і суттєві розбіжності. Спільними є механізми метафоризації, значна частина символічних моделей, використання фауномічних та соматичних компонентів. Відмінності ж зумовлені особливостями культурного розвитку кожного народу: у польській мові більшу частотність мають біблійні образи та соціально-професійні метафори, тоді як українські фразеологізми ширше відображають морально-етичні норми й емоційно-психологічні стани.

По-п’яте, у роботі доведено, що характерологічні фразеологізми є важливим інструментом оцінки людини в обох мовних культурах. Символіка метафори формує багатовимірний опис особистості, охоплюючи зовнішність, інтелект, моральні якості, соціальну поведінку, емоційний стан. Фразеологізми позитивної оцінки будуються переважно на образах краси, світла, тепла, благородства, гармонії. Негативні метафори, навпаки, базуються на асоціаціях із тваринами, фізичними вадами, стихією, темрявою, агресією чи хаосом. Такий образний код є відображенням системи цінностей відповідної нації.

По-шосте, результати дослідження демонструють значний потенціал фразеологізмів як матеріалу для компаративного аналізу, міжкультурної комунікації та викладання української й польської мов як іноземних. Розуміння символіки метафоричних моделей значно полегшує інтерпретацію фразеологізмів і сприяє уникненню міжмовної інтерференції, що є важливим у навчальній і перекладознавчій практиці.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що фразеологія є важливим засобом пізнання менталітету, культурного коду й світоглядних установок як українців, так і поляків. Зіставлення характерологічних фразеологізмів обох мов дозволило простежити як загальнолюдські когнітивні механізми метафоризації,

так і унікальні культурні моделі, характерні для кожної національної традиції. Отримані результати створюють підґрунтя для подальших досліджень у галузі компаративної лінгвістики, лінгвокультурології та когнітивної семантики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьєв Л. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків : Вища школа, 1983.
2. Баран Я. Фразеологія у системі мови. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017.
3. Баранник Д.Х. Фразеологія в усному монологічному мовленні. Питання мовної культури. Київ, 1997. 120 с.
4. Білодід І.К. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. Київ : Наукова думка, 1993. 439 с.
5. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова : Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. Київ : ВЦ «Академія», 2006. С. 282.
6. Венжинович Н. Ф. Основні принципи зіставного вивчення фразеології різних мов. *Матеріали Всеукр. наук. конф*. «Іван Ковалик і сучасне мовознавство (до 100-річчя від дня народження Івана Ковалика)». (Івано-Франківськ, 15-16 травня 2007 р.). С. 612–617.
7. Водяна Л. В. Символічне значення соматизмів у фразеологізмах латинської, німецької та української мов. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*, 2022. Вип. 1. С. 108–113.
8. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 450 с.
9. Гольтер І. М. Міжмовні порівняння польської та української мов: лінгводидактичний аспект. *Науковий вісник Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство*). 2017. № 7. С. 44–47.
10. Горобець Д. «Rola związków frazeologicznych o znaczeniach motywowanych częściami ciała». *Граматичні читання*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 2019. С. 74-78.

11. Дем’яненко Н.Б. Лінгвокультурний аспект у викладанні порівняльної фразеології слов’янських мов. *Компаративні дослідження слов’янських мов і літератур*. 2012. Вип. 19. С. 39–43.
12. Денисенко С.Н. Концепт мовної картини світу і сучасні дослідження фразеології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. № 1. С. 3.
13. Дзівак О.М. Про систему назв кольорів у сучасній українській літературній мові. *Українське мовознавство*. 2005. Вип. 3. С. 25–31.
14. Дубовик О. Різнокольорова польська: фразеологізми на позначення кольорів у польській мові. URL : https://www.yavp.pl/uk/ukrajintsi-vpolshchi/riznokolorova-polska-frazeolohizmy-na-poznachennia-koloriv-u-polskii-movi-14784.html (дата звернення: 03.06.2025.)
15. Жайворонок В. В. Антологія знаків української етнокультури. Кив : Наукова думка, 2018. 758 с.
16. Жуйкова М. В. Динамічні процеси у фразеологічній системі східнослов’янських мов. Луцьк : РВВ «Вежа», 2007. 416 с.
17. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : Альма-матер, 2020. 920 с.
18. Зорівчак Р. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Видавництво ЛДУ, 1989. 142 с.
19. Ісаєнко Т.Ю. Особливості сприйняття кольорів в різних культурах. Харківський національний університет. URL : https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/568a6d3c-b485-465a-bfd7-e189eaa05fca/content дата звернення: (07.06.2025).
20. Калашник В. Д. Фразеосемантичне поле "зовнішній вигляд людини" в східнослобожанських та степових говірках Донбасу. Лексикологія, фразеологія, афористика. Харків : ХНУ В. М. Каразіна, 2009. 125 с.

21. Кихтенко В. Фразеологізми з характеристичним компонентом у сучасній українській мові : кваліфікаційна робота магістра. Київ : Київський національний. лінгвістичний університет. 2023. 125 с.
22. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 424 с
23. Крочук Ю. Національна культурна специфіка фразеологічних компонентів мовної картини світу англійців. *Науковий* вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2014. № 3. С. 170-176.
24. Словник української мови / за ред. В. О. Винник. Київ : Наукова думка, 2003. 788 с.
25. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Видавничий центр «Академія», 2012. 288 с.
26. Папіж Я. Зоонімія та зооморфні фразеологічні одиниці як об'єкт лінгвістичного аналізу. *Мовний простір сучасного світу* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Житомир, 12-14 травня 2021 р). С. 146–150.
27. Плотников Б.О. Внутрішня форма мовних одиниць та їх зміст. *Мовознавство*. 1998. №5. С. 8–16.
28. Полюжин І. М. Порівняльно-зіставний підхід до аналізу міжмовних фразеологічних кореляцій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 60–63
29. Пономарьова О. А. Фразеологічні одиниці з компонентами на позначення назв людини за родом занять із точки зору ідеографічної класифікації : монографія. Умань : Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2020. 184 с.

30. Приходько В.Б. Рецепція кольору в іншомовному дискурсі: теоретичний аспект. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки.* 2018. № 2. С. 279–283..
31. Савченко Л.В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти : монографія. Сімферополь : Доля, 2013. 600 с.
32. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ : Академія, 2009. 210 с.
33. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. Київ : Наукова думка, 1983. 151 с.
34. Словник фразеологізмів з походженням, тлумаченням та прикладами вживання. URL : https://goroh.pp.ua/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9 (дата звернення: 08.10.2025).
35. Смерчко А., Іваночко Г., Смерчко А. Символи-колоративи як мотивуюча і деривaційна база слов'янських фразеологізмів (словникові матеріали). *Молодь і ринок*. 2012. №3 (86). С. 86–91.
36. Смерчко А., Попадинець Г. Символіка компонентів-колоративів у польських усталених зворотах. *Мовознавчі студії*. 2010. Вип. 2. С. 360–369.
37. Терлецька Л.П. Внутрішні закономірності та основні ознаки фразеологічних одиниць в англійській мові. *Молодий вчений*. 2020. №3.2 (79.2). С. 114-116.
38. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. Київ : Знання, 2007. 494 с.
39. Ширалієва Н. Р. Польські та українські фразеологізми з колоративним компонентом: зіставний аспект : кваліфікаційна робота магістра. Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2023. 92 с.

40. Falińska B. Strach na wróble w językach i dialektach słowiańskich. *Studia Linguistica*. № 2. 2007. S. 7–13.
41. Korpus Języka Polskiego PWN. URL : https://sjp.pwn.pl/korpus (дата звернення: 08.10.2025).
42. Korpus Redakcji Słowników Języka Polskiego PWN. URL : http://korpus.pwn.pl (дата звернення: 08.10.2025).
43. Krzyżanowska A. Wyrażenia metaforyczne motywowane czynnością spożywania pokarmów (w języku polskim i francuskim). *Studia Linguistica.* № 4. 2003. S. 16–26.
44. Krzyżanowska A. Związki frazeologiczne oznaczające śmierć w języku polskim i francuskim (analiza porównawcza). *Studia Linguistica.* № 6. 2001. S. 317–326.
45. Lisowska B. Leksem czerwony jako komponent związków frazeologicznych w języku polskim. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis*. *Studia Linguistica.* 2008. № 3. S. 198–208.
46. Maćkiewicz J. Internacjonalizmy frazeologiczne a językowy obraz świata (na przykładzie frazeologizmów morskich). *Studia Linguistica.* № 7. 1988. S. 488–496.
47. Madeja A. Co należy wiedzieć, chcąc uczyć cudzoziemców frazeologii. Katowice : Uniwersytet Śląski, 2017. 102 c.
48. Mierzejewska E. Zwroty idiomatyczne oznaczające oszustwo w języku polskim i niemieckim. *Studia Linguistica.* № 5. 1999. S. 314–329.
49. Morvay K. Z zagadnień frazeologii porównawczej. Konstrukcje zleksykalizowane funkcjonujące obocznie do połączeń luźnych w języku polskim i węgierskim. *Studia Linguistica.* № 7. 2003. S. 311–318.
50. Mycan D.M. Podstawowe problemy polskiej i ukraińskiej frazeologii. *Актуальні проблеми слов'янської філології.* 2010. Вип. XXIII. Ч. 4. С. 334–340.
51. Nowakowska A. Obraz świata zwierząt we frazeologii polskiej i francuskiej. 9– *Studia Linguistica* № 10. 2002.. S. 361–368.

52. Ostaszewska M. Z zagadnień frazeologii porównawczej. *Lingua. Poznańskie Studia Językoznawcze* № 6. 2004. S. 267–279.

53. Pietrak H. Wyrażenia i zwroty z zaimkiem porównawczym jak, jako w języku polskim i czeskim. *Lingua. Poznańskie Studia Językoznawcze* № 9. 1995. S. 556–566.

54. Rechtsiegel E. O możliwościach przekładu związków frazeologicznych w tekstach poetyckich. *Lingua. Poznańskie Studia Językoznawcze* . № 3. 2010. S. 136–147.

55. Rechtsiegel E. O przekładzie modyfikacji związków frazeologicznych (na materiale języka polskiego i niemieckiego). *Lingua. Poznańskie Studia Językoznawcze* № 6. 2015. S. 358–364.

56. Skorupka S. Struktura frazeologiczna w językach słowiańskich. *Studia Linguistica* № 5. 1999. S. 253–258.

57. Słownik PWN. URL : https://sjp.pwn.pl/ (дата звернення: 08.10.2025).

58. Stypa H. Nazwy barw i ich symbolika we frazeologii języka niemieckiego i polskiego. Bydgoszcz : Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, 2015. URL : https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/7685/Nazwy%20barw%20i%20ich%20symbolika%20we%20frazeologii%20j%C4%99zyka%20niemieckiego%20i%20polskiego.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 08.09.2025).

59. Szpila G. Frazeologia angielsko-polska w Wielkim słowniku angielsko-polskim PWN. *Kwartalnik Neofilologiczny***.** № 3. 2004. S. 8–23.

60. Szpila G. Opis konotacyjny leksemów w analizie kontrastywnej frazeologizmów. *Kwartalnik Neofilologiczny***.** № 3. 2001. S. 31–42.

61. Tambor A. Związki frazeologiczne oznaczające śmierć (na materiale francuskim). *Lingua. Poznańskie Studia Językoznawcze* . № 1. 2002. S. 40–46.

62. Wielki słownik języka polskiego. URL : https://wsjp.pl/ (дата звернення: 10.08.2025).

63. Wierzbicka A. The meaning of color terms: semantics, culture, and cognition. *Cognitive Linguistics*. 1998. № 1. S. 99–150.

64. Zaręba L. Frazeologia antroponimiczna związana z kulturą i tradycją narodową. Polsko-francuskie i francusko-polskie studium porównawcze. *Studia Linguistica* № 1. 1996. S. 30–42.
65. Zaręba L. Frazeologia toponomastyczna związana z kulturą i tradycją narodową. Polsko-francuskie i francusko-polskie studium porównawcze. *Studia Linguistica* № 2. 1996. S. 40–49.
66. Zaręba L. Kilka refleksji na temat COUP w perspektywie porównawczej francusko-polskiej. *Kwartalnik Neofilologiczny***.** №7. 2003. S. 3–18.
67. Zaręba L. Liczby w polskich i francuskich związkach frazeologicznych. *Kwartalnik Neofilologiczny*. № 2. 2004. S. 690–707.

ДОДАТОК А

1. Alfa i Omega
2. Arka Noego
3. Baba z wozu, koniom lżej
4. Bazgrać jak kura pazurem
5. Być Judaszem
6. Być kozłem ofiarnym
7. Chodzić gęsiego
8. Chodzić od Annasza do Kajfasza
9. Ciągnie wilka do lasu
10. Ciemności egipskie
11. Czarna owca
12. Człowiek człowiekowi wilkiem
13. Czuć się jak ryba w wodzie
14. Darowanemu koniowi nie zagląda się w zęby
15. Dostać małpiego rozumu
16. Dumny jak paw
17. Dzielić skórę na niedźwiedziu
18. Gdy kota nie ma, myszy harcują
19. Gdyby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała
20. Grosz do grosza, a będzie kokosza
21. Hiobowe wieści
22. I wilk syty, i owca cała
23. Jajko mądrzejsze od kury
24. Jak spaść, to tylko z wysokiego konia
25. Judaszowy pocałunek
26. Kaczka dziennikarska
27. Kainowe znamię
28. Kiedy wejdziesz między wrony, musisz krakać jak i one
29. Końskie zaloty
30. Kozioł ofiarny
31. Krokodyle łzy
32. Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje
33. Kruk krukowi oka nie wykole
34. Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu
35. Lisie zamiary

36.Mądry jak sowa
37.Manna z nieba
38.Mieć muchy w nosie
39.Mieć węża w kieszeni
40.Nie wywołuj wilka z lasu
41.Niedźwiedzia przysługa
42.Niewierny Tomasz
43.Nosił wilk razy kilka, ponieśli i wilka
44.wilku mowa
45.Oddać coś za miskę soczewicy
46.Osioł konia nie spłodzi
47.Patrzeć jak wół na malowane wrota
48.Pierwsze koty za płoty
49.Plagi egipskie
50.Płakać jak bóbr
51.Podłożyć świnię
52.Pokorne ciele dwie matki ssie
53.Powtarzać jak papuga
54.Pracowity jak pszczoła/mrówka
55.Przenieść się na łono Abrahama
56.Przyszła koza do woza
57.Psia pogoda
58.Ptasi móżdżek
59.Robota nie zając, nie ucieknie
60.Rzeź niewiniątek
61.Sądny dzień
62.Salomonowy wyrok
63.Siedzieć cicho jak mysz pod miotłą
64.Ślimaczyć się
65.Sodoma i Gomora
66.Sokoli wzrok
67.Spływać jak woda po kaczce
68.Syn marnotrawny
69.Szczwany lis
70.Trąba jerychońska
71.Trafiło się ślepej kurze ziarno

72. Trzydzieści srebrników
73. Trzymać dwie sroki za jeden ogon
74. Tu leży pies pogrzebany
75. Umywać od czegoś ręce
76. Uparty jak osioł
77. Wdowi grosz
78. Wieża Babel
79. Wybierać się jak sójka za morze
80. Zakazany owoc
81. Zamienić się w słup soli
82. Zapomniał wół, jak cielęciem był
83. Zapuszczać żurawia
84. Zdrów jak ryba
85. Zjeść konia z kopytami
86. Żona Lota
87. Żyć jak pies z kotem

ДЕКЛАРАЦІЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗНУ

Я, *Наунко Олександр Олегович*, студент магістратури *денної* форми навчання, філологічного факультету, спеціальності *035 Філологія,* освітньої програми «*Переклад та міжкультурні комунікації»*, спеціалізації *035.33 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська*

адреса електронної пошти naunkosaha2018@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота магістра на тему «*Фразеологізми на позначення рис характеру людини в польській та українській мовах: зіставний аспект*» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України "Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь–який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ _____ О.О. Наунко

Дата _____ _____ І. Л. Мацегора